Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU MÄÄRUS (kuues koda)

6. mai 2020*

Eelotsusetaotlus – Euroopa Kohtu kodukorra artikkel 99 – Riigiabi – Euroopa Komisjoni otsus, millega abikava tunnistatakse siseturuga kokkusobivaks – Riigisisesed õigusnormid, mis välistavad võimaluse anda heakskiidetud kava alusel abi juhul, kui ei ole täidetud selline tingimus, mida ei ole komisjoni otsuses ette nähtud

Liidetud kohtuasjades C-415/19–C-417/19,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Corte suprema di cassazione (kassatsioonikohus, Itaalia) 4. detsembri 2018. aasta otsustega esitatud kolm eelotsusetaotlust, mis saabusid Euroopa Kohtusse 28. mail 2019, menetlustes

Blumar SpA (C-415/19),

Roberto Abate SpA (C-416/19),

Commerciale Gicap SpA (C-417/19)

versus

Agenzia delle Entrate,

EUROOPA KOHUS (kuues koda),

koosseisus: koja president M. Safjan, esimese koja president J.-C. Bonichot (ettekandja) ja kohtunik L. Bay Larsen,

kohtujurist: E. Tanchev,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

– Blumar SpA ja Commerciale Gicap SpA, esindajad: *avvocati* G. Mameli, R. Esposito ja R. Altieri,

– Itaalia valitsus, esindaja: G. Palmieri, keda abistas *avvocato dello Stato* G. De Socio,

– Euroopa Komisjon, esindajad: P. Stancanelli ja F. Tomat,

* Kohtumenetluse keel: itaalia.

arvestades vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artiklile 99 pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada kohtuasi põhistatud määrusega,

on teinud järgmise

määruse

1 Eelotsusetaotlused käsitlevad küsimust, kuidas tõlgendada ELTL artikli 108 lõiget 3, proportsionaalsuse põhimõtet ja komisjoni 25. jaanuari 2008. aasta otsust C (2008) 380 riigiabi N 39/2007 kohta – Itaalia – Maksu ümberarvutus uuteks investeeringuteks ebasoodsas olukorras olevates piirkondades (edaspidi „25. jaanuari 2008. aasta otsus“).

2 Taotlused on esitatud kolme kohtuvaidluse raames, mille pooled on vastavalt ühelt poolt Blumar SpA, Roberto Abate SpA ja Commerciale Gicap SpA ning teiselt poolt Agenzia delle Entrate (maksuamet, Itaalia), selle üle, et maksuamet keeldus võimaldamast neile ettevõtjatele 25. jaanuari 2008. aasta otsusega heaks kiidetud riigiabi kava alusel maksu ümberarvutust.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

3 Euroopa Komisjon leidis 25. jaanuari 2008. aasta otsuses, et 27. detsembri 2006. aasta seadusega nr 296, mis näeb ette „Sätted aastase ja mitmeaastase riigieelarve koostamise kohta (2007. aasta finantsseadus)“ (legge n. 296 contenente „Disposizioni per la formazione del bilancio annuale e pluriennale dello Stato (legge finanziaria 2007)“) (*GURI* nr 299 regulaarne lisa, 27.12.2006; edaspidi „seadus nr 296/2006“), kehtestatud abikava, mis näeb ette maksu ümberarvutuse ebasoodsas olukorras olevates Lõuna-Itaalia piirkondades asuvate tootmisrajatiste jaoks uue põhivara soetamiseks (edaspidi „vaidlusalune maksu ümberarvutus“), sobis EÜ artikli 87 lõike 3 punktide a ja c kohaselt ühisturuga kokku.

Itaalia õigus

4 Kõnealune maksu ümberarvutus kehtestati seaduse nr 296/2006 ainsa artikli lõigetega 271–279 alates 31. detsembrile 2006 järgnevast maksustamisperioodist kuni 31. detsembril 2013 käimas olnud maksustamisperioodi lõpuni.

5 Selle seaduse ainsa artikli lõike 1223 sätted tunnistati kehtetuks, kuid võeti samas sõnastuses üle 4. veebruari 2005. aasta seaduse nr 11, millega kehtestatakse üldsätted Itaalia osalemise kohta Euroopa Liidu õigusloomeprotsessis ja ühenduse kohustuste täitmise kord (legge n. 11 che reca norme generali sulla partecipazione dell'Italia al processo normativo dell'Unione europea e sulle procedure di esecuzione degli obblighi comunitari) (*GURI* nr 37, 15.2.2005; edaspidi „seadus nr 11/2005“), artikli 16 *bis* lõikesse 11. Need sätted näevad ette:

„EÜ artiklis 87 kirjeldatud abi saajad võivad selliseid soodustusi kasutada ainult siis, kui nad deklareerivad vastavalt Vabariigi Presidendi 28. detsembri 2000. aasta dekreediga nr 445 (decreto del Presidente della Repubblica n. 445) (*GURI* nr 42 regulaarne lisa, 20.02.2001) kehtestatud konsolideeritud normide artiklile 47 ning ministrite nõukogu esimehe dekreedis – mis kuulub avaldamisele väljaandes *Gazzetta ufficiale* – kehtestatud korrale, et ei kuulu nende hulka, kes on saanud ning jätnud hiljem tagasi maksmata või külmutatud kontole deponeerimata abi, mille Euroopa Komisjon on tunnistanud ebaseaduslikuks või ühisturuga kokkusobimatuks ning mis on täpsemalt määratletud käesolevas lõikes nimetatud dekreedis.“

6 Ministrite nõukogu esimehe 23. mai 2007. aasta dekreet (decreto del Presidente del Consiglio dei ministri) (*GURI* nr 160, 12.7.2007) reguleerib korda, mida järgides tuleb eelmises punktis viidatud „vandetunnistust asendav“ deklaratsioon esitada. Selle dekreedi artikli 4 lõikes 1 on ette nähtud, et deklaratsioon „puudutab abi, mille tagasimaksmiseks on Euroopa Komisjon andnud korralduse järgmiste otsuste alusel:

a) komisjoni 11. mai 1999. aasta otsus […] abikavade kohta, mida Itaalia rakendas tööhõive toetamiseks koolitus- ja töölepingute sõlmimisega seotud soodustuste kujul […]

b) komisjoni 5. juuni 2002. aasta otsus […] riigiabi kohta, mida Itaalia on andnud maksuvabastuste ja madala intressimääraga laenudena kommunaalettevõtetele, mille enamusosalus kuulub riigile […]

c) komisjoni 30. märtsi 2004. aasta otsus […] riigiabikava kohta, mida Itaalia rakendas seoses kiireloomuliste tööhõive-eeskirjadega […]

d) komisjoni 20. oktoobri 2004. aasta otsus […] abikava kohta, mida Itaalia rakendas 2002. aastal tugevasti loodusõnnetustest mõjutatud omavalitsusüksustes investeeringuid tegevate ettevõtjate suhtes […]“.

7 3. juuni 2008. aasta dekreetseaduse nr 97 (decreto legge n. 97), mida muudeti ja mis kinnitati seadusena 2. augusti 2008. aasta seadusega nr 129 (legge n. 129) (*GURI* nr 180, 2.8.2008), artiklis 2 määrati kindlaks eri aastateks ette nähtud vahendite ülemmäärad ning reguleeriti vaidlusaluse maksu ümberarvutuse kasutamise korda, nähes muu hulgas ette selle dekreetseaduse jõustumise ajaks juba ellu viidud investeerimisprojektidega seoses huvitatud isikutele kohustuse esitada määratud tähtajaks maksuametile vorm, mis kehtib ümberarvutuse kasutamise „õiguse reserveerimisena“, ning et tähtaja möödalaskmisel nende õigus abile lõpeb.

Põhikohtuasjad, eelotsuse küsimus ja menetlus Euroopa Kohtus

8 Asjaolud on kolmes põhikohtuasjas, C-415/19–C-417/19, *mutatis mutandis* identsed. Need võib kokku võtta järgmiselt.

9 Põhikohtuasjade kaebajad palusid kõik maksuametilt kõnealuse maksu ümberarvutuse võimalust.

10 Maksuamet jättis nende vastavad taotlused rahuldamata põhjendusel, et nad ei olnud lisanud oma taotlusele vandetunnistust asendavat deklaratsiooni.

11 Kaebajate kaebused nende otsuste peale jäeti nii esimeses kui ka teises kohtuastmes rahuldamata.

12 Eelotsusetaotlused esitanud kohtule Corte suprema di cassazione (kassatsioonikohus, Itaalia) esitatud kaebustes märkisid kaebajad, et on rikutud ELTL artikli 108 lõiget 3, 25. jaanuari 2008. aasta otsust ja proportsionaalsuse põhimõtet.

13 Eelotsusetaotlused esitanud kohtul on tekkinud küsimus, kas põhikohtuasjas kõne all olevad Itaalia õigusnormid on kooskõlas liidu õigusega, kuna esiteks võib kõnealuse maksu ümberarvutuse lubamisest keelduda üksnes põhjusel, et taotluse esitaja sai abi, mille komisjon on tunnistanud siseturuga kokkusobimatuks, ilma et oleks vaja, et taotlejale oleks ametlikult antud korraldus abi tagasi maksta, ning teiseks ei ole tegemist pelgalt uue abi maksmise peatamisega, vaid selle andmisest lõpliku keeldumisega. Sellega seoses tekib eelotsusetaotlused esitanud kohtul ka küsimus, kas riigisisene õigus on kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega.

14 Neil asjaoludel otsustas Corte suprema di cassazione (kassatsioonikohus) menetluse peatada ning esitada Euroopa Kohtule eelotsuse küsimuse, mis on kõigis põhikohtuasjades koostatud samas sõnastuses ja kõlab järgmiselt:

„Kas [seaduse nr 296/2006] ainsa artikli lõige 1223 (praegune seaduse nr 11/2005] artikli 16 *bis* lõige 11) ja ministrite nõukogu esimehe 23. mai 2007. aasta dekreet on [liidu] õiguskorraga kooskõlas, pidades silmas ELTL artikli 108 [lõiget] 3 nii, nagu seda on tõlgendatud [15. mai 1997. aasta kohtuotsuses TWD *vs*. komisjon (C-355/95 P, EU:C:1997:241)], [25. jaanuari 2008. aasta otsust] ja [liidu õiguses] kehtivat proportsionaalsuse põhimõtet?“

15 Euroopa Kohtu presidendi 28. juuni 2019. aasta otsusega liideti kohtuasjad C-415/19–C-417/19 kirjaliku menetluse ja kohtuotsuse tegemise huvides.

Eelotsuse küsimuse analüüs

16 Euroopa Kohtu kodukorra artikli 99 kohaselt võib Euroopa Kohus juhul, kui vastuse eelotsuse küsimusele võib selgelt tuletada kohtupraktikast või kui esitatud eelotsuse küsimusele antav vastus ei tekita põhjendatud kahtlust, igal ajal ettekandja-kohtuniku ettepanekul ja pärast kohtujuristi ärakuulamist lahendada kohtuasja põhistatud määrusega.

17 Käesolevates kohtuasjades tuleb kohaldada seda sätet.

18 Oma küsimusega soovib eelotsusetaotlused esitanud kohus sisuliselt teada, kas ELTL artikli 108 lõiget 3, 25. jaanuari 2008. aasta otsust ja proportsionaalsuse põhimõtet tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mille kohaselt on selle liikmesriigi kehtestatud ja nimetatud otsusega lubatud abikava alusel riigiabi andmise tingimuseks taotleja deklaratsioon, et ta ei ole saanud komisjoni poolt ebaseaduslikuks ja siseturuga kokkusobimatuks tunnistatud abi, mida ta ei ole tagasi maksnud või mille ta on jätnud külmutatud kontole deponeerimata, isegi kui talle ei ole antud tagasimaksmise korraldust ja vaatamata sellele, et nimetatud otsus ei näe sõnaselgelt ette sellist nõuet.

19 Euroopa Kohtu praktikast, mis tuleneb 15. mai 1997. aasta kohtuotsusest TWD *vs*. komisjon (C-355/95 P, EU:C:1997:241), millele eelotsusetaotlused esitanud kohus viitab oma eelotsusetaotlustes ja küsimuses, tuleneb, et komisjonil on õigus seada uue abi maksmine sõltuvusse ebaseaduslikuks ja siseturuga kokkusobimatuks tunnistatud abi tagasinõudmisest. Euroopa Kohus on tõesti otsustanud, et komisjonil on ühelt poolt õigus võtta arvesse varasema ebaseadusliku ning tagasi maksmata abi ja uue abi võimalikku kumuleeruvat mõju, ja teiselt poolt saab ta uue abi siseturuga kokkusobivaks tunnistada vaid siis, kui tema käsutuses olevad asjaolud võimaldavad sellise järelduseni jõuda (vt selle kohta 21. jaanuari 2010. aasta kohtumäärus Iride ja Iride Energia *vs*. komisjon (C-150/09 P, ei avaldata, EU:C:2010:34, punkt 70).

20 Käesoleval juhul nähtub Euroopa Kohtule esitatud toimikust, et komisjon võttis oma 25. jaanuari 2008. aasta otsuses arvesse seda, et põhikohtuasjas kõne all olevad riigisisesed õigusnormid keelavad lubamast maksu ümberarvutust taotlejale, kes on saanud komisjoni poolt ebaseaduslikuks ja siseturuga kokkusobimatuks tunnistatud abi, juhul kui abi suhtes on antud tagasimaksmise korraldus, kuid abi ei ole tagasi makstud ega külmutatud kontole deponeeritud.

21 Tuleb tõdeda, et nende riigisiseste õigusnormidega, mille eesmärk on tagada Euroopa Kohtu poolt 15. mai 1997. aasta kohtuotsuses TWD *vs*. komisjon (C-355/95 P, EU:C:1997:241) nimetatud tingimuste täitmine, on siiski sätestatud piiravamad tingimused, kuna need näevad ette riigiabi maksmisest keeldumise ainuüksi põhjusel, et taotleja ei ole vandetunnistust asendavat deklaratsiooni esitanud, sõltumata sellest, kas ta on tegelikult saanud abi, mis on tunnistatud ebaseaduslikuks ja siseturuga kokkusobimatuks, või sellest, kas talle on antud korraldus saadud abi tagasi maksta.

22 Selline nõue ei puuduta siiski selles kohtuotsuses nimetatud kohustusi ega muuda 25. jaanuari 2008. aasta otsusega lubatud abikava. Seega ei saa see seada kahtluse alla kava kokkusobivust siseturuga ja seega ei saa seda pidada selle otsusega vastuolus olevaks.

23 Lisaks, nagu väidab komisjon oma kirjalikes seisukohtades, ei kohusta ELTL artikli 108 lõige 3 – vaatamata sellele, et see säte kohustab liikmesriike teatama komisjonile oma kavadest riigiabi valdkonnas enne nende rakendamist – neid aga abi andma, isegi kui see abi on osa abikavast, mis on komisjoni otsusega heaks kiidetud. Sellise otsuse tagajärjel kiidetakse abikava vaid heaks ja tunnistatakse see siseturuga kokkusobivaks, tegemata seda asjaomasele liikmesriigile kohustuslikuks (vt selle kohta 20. novembri 2008. aasta kohtuotsus Foselev Sud-Ouest, C-18/08, EU:C:2008:647, punkt 16; 20. mai 2010. aasta kohtuotsus Todaro Nunziatina & C., C-138/09, EU:C:2010:291, punkt 52, ja 30. mai 2018. aasta kohtumäärus Yanchev, C-481/17, ei avaldata, EU:C:2018:352, punkt 22).

24 Järelikult ei takista komisjoni otsus, millega abikava heaks kiidetakse, asjaomasel liikmesriigil selle abikava alusel abi andmisest keelduda (vt selle kohta 30. mai 2018. aasta kohtumäärus Yanchev, C-481/17, ei avaldata, EU:C:2018:352, punkt 22).

25 Käesoleval juhul ei saa ka asjaolu, et arvestades kehtestatud taotluste menetlemise süsteemi ja kättesaadavatele vahenditele ülempiiri seadmist, on kõnealuse maksu ümberarvutuse andmisest keeldumine vandetunnistust asendava deklaratsiooni puudumise tõttu lõplik, seada eeltoodud kaalutlusi kahtluse alla.

26 Neil tingimustel ei saa sellist nõuet pidada ka proportsionaalsuse põhimõttega vastuolus olevaks.

27 Järelikult tuleb eelotsuse küsimusele vastata, et ELTL artikli 108 lõiget 3, 25. jaanuari 2008. aasta otsust ja proportsionaalsuse põhimõtet tuleb tõlgendada nii, et nendega ei ole vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mille kohaselt on selle liikmesriigi kehtestatud ja nimetatud otsusega lubatud abikava alusel riigiabi andmise tingimuseks taotleja deklaratsioon, et ta ei ole saanud komisjoni poolt ebaseaduslikuks ja siseturuga kokkusobimatuks tunnistatud abi, mida ta ei ole tagasi maksnud või mille ta on jätnud külmutatud kontole deponeerimata, isegi kui talle ei ole antud tagasimaksmise korraldust ja vaatamata sellele, et nimetatud otsus ei näe ette sellist nõuet.

Kohtukulud

28 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kohtukulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (kuues koda) otsustab:

ELTL artikli 108 lõiget 3, komisjoni 25. jaanuari 2008. aasta otsust C (2008) 380 riigiabi N 39/2007 kohta – Itaalia – Maksu ümberarvutus uuteks investeeringuteks ebasoodsas olukorras olevates piirkondades ja proportsionaalsuse põhimõtet tuleb tõlgendada nii, et nendega ei ole vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mille kohaselt on selle liikmesriigi kehtestatud ja nimetatud otsusega lubatud abikava alusel riigiabi andmise tingimuseks taotleja deklaratsioon, et ta ei ole saanud Euroopa Komisjoni poolt ebaseaduslikuks ja siseturuga kokkusobimatuks tunnistatud abi, mida ta ei ole tagasi maksnud või mille ta on jätnud külmutatud kontole deponeerimata, isegi kui talle ei ole antud tagasimaksmise korraldust ja vaatamata sellele, et nimetatud otsus ei näe ette sellist nõuet.

Allkirjad